

نقش بافت های فرسوده شهری در امنیت شهروندان

حسین نگهداری^۱، روح الله صفایی^۲، محمودرضا اشرف منصور^۳، امین فخار^۴^۱ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری^۲ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری^۳ کارشناس ارشد مدیریت شهری^۴ کارشناس ارشد نقشه برداری

negahdary_h@yahoo.com

چکیده

رشد شتابان جمعیت شهرها باعث بروز مشکلات زیادی و مسائل گوناگون از جمله انواع ناامنی ها و ناهنجاری های اجتماعی متفاوت شده است. بالا رفتن جرم و جنایت در شهرها آسایش و امنیت شهروندان را تهدید می نماید و انسجام جامعه را مختل می سازد. باید اقدامات عملی و علمی گوناگونی جهت کاهش ناامنی و ناهنجاری ها در شهرها صورت یابد. تصور جامعه کنونی و بافت های فرسوده شهری در حال حاضر، بدون ناامنی و تنش ناشی از جرایم شهری، به سختی ممکن می باشد. اما این به نوبه خود در بافت های فرسوده شهری از اهمیت زیادی برخوردار می باشد. اهمیت تاریخی، فرهنگی در موارد جاذبه های متفاوت این بافت ها از یک سو و نامناسب بودن آن با مقتضیات زندگی کنونی شهروندان در این بافت ها از سوی دیگر بر ضرورت توجه به احیای این بافت ها از لحاظ امنیت شهروندان برای رسیدن به امنیت کالبدی تاکید می کند. با این وجود در این مقاله تلاش بر این می باشد که تا حد ممکن برای رسیدن به بافت های فرسوده شهری در امنیت شهروندان به صورت مطالعات اسنادی و کتابخانه ای پرداخته شود.

کلمات کلیدی: بافت فرسوده، شهر، امنیت و شهروندان

مقدمه

بافت فرسوده شهری به عرصه هایی از محدوده قانونی شهرها گفته می شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تاسیسات، خدمات و زیرساخت های شهری، آسیب پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردارند (Robert et al, 1997).

این بافت ها به دلیل فقر ساکنان و مالکان آنها، امکان نوسازی خود به خودی را نداشته و سرمایه گذاران، انگیزه ای برای سرمایه گذاری در آن ندارند؛ به عبارتی، بافت مساله دار (فرسوده) بافتی از شهر است که وجود عوامل و عناصر مختلف در آن، باعث پایین آمدن ارزش های کیفی محیط زیست انسان (از جنبه های کالبدی، عملکردی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی) گردیده و با کاهش

ارزش های سکونت، نوسازی در بافت، متوقف شدن و میل به مهاجرت در جماعت ساکن افزایش می یابد (ابراهیم زاد و ملکی، ۱۳۹۱).

یکی از مهمترین مباحثی که طی سال های گذشته به دلایل گوناگونی نظیر تراکم جمعیت و کاهش روابط چهره به چهره انسانی، مورد توجه برنامه ریزان و مدیران شهری قرار گرفته، امنیت شهروندان است. وجود امنیت در محیط های شهری یکی از الزام های اساسی کیفیت زندگی محسوب می شود و به همین دلیل در فرایند برنامه ریزی شهری، از مهمترین اهداف همانا کاهش جرم و جنایت در محیط های شهری به ویژه در بافت های فرسوده است. توجه به امنیت شهری به عنوان بستر اساسی برای ایجاد ارتباطات اجتماعی و ارائه خدمات عمومی و در نتیجه ایجاد شهری پایدار و سالم، مورد اتفاق نظر عمومی نظریه پردازان شهری است (ذبیحی لاریمیان و پورانی، ۱۳۹۲، ۱۲۱). نواحی فرسوده شهری، بنا به سرشت خود، با انواع عوارض و مشکلات مواجه هستند. از این رو معضل آنها چند وجهی و چند بعدی است که در هر مورد، به شکل خاصی بروز می کند (شماعی و پور احمد، ۱۳۸۴). محله ها و مناطق شهری به خاطر تجمع و همنشینی و گوناگونی خرده فرهنگ ها به گونه ای عرصه اشکال و رویه های مختلف زندگی شده است که در عمل توافق همگان را در پذیرش هنجارهای اجتماعی و محله ای، غیر ممکن ساخته است. توافق نداشتن در هنجارها و پذیرش آن، نگرانی های بسیاری را برای خانواده های شهری به ارمغان آورده و ساکنان مناطق شهری را با مشکلات زیادی رو برو ساخته است (اعظم زاده و جهانگیری، ۱۳۹۳، ۳۸).

یکی از مهمترین محدوده های تراکم بزهکاری و ناامنی (کانون های جرم خیز) در شهرهای ایران، بافت های فرسوده شهری هستند. به عبارتی، این محدوده از جمله مهمترین مناطق پر تراکم و پر مسئله شهری از نظر کالبدی اند که با ویژگی هایشان به نحوی محرک بروز جرم هستند و تاثیر مهمی بر رفتارها و فعالیت های اجتماعی هنجار و یا ناهنجار شهروندان دارند. تمرکز شدید رفت و آمد و فعالیت به همراه ساختار فضایی در هم، موجب شده است